

MONIKA ZIĘCIAK

Uniwersytet Szczeciński

ORCID: 0000-0002-9204-1402

Transgraniczna współpraca studentów w rozwijaniu ich kompetencji społecznych

Kompetencje społeczne – pojęcie i uwarunkowania

Kompetencje społeczne to pojęcie bardzo niejednoznaczne, gdyż kryją się pod nim umiejętności, które stanowią o efektywności radzenia sobie w różnych sytuacjach społecznych. Według Michaela Argyle (2001, s. 133) kompetencja społeczna „to zdolność, posiadanie niezbędnych umiejętności do tego, by wywrzeć pożądany wpływ na innych ludzi w sytuacjach społecznych”. Zdaniem tego autora na kompetencję społeczną składają się: asertywność, gratyfikacja, wsparcie, komunikacja werbalna i niewerbalna, empatia, współpraca, uwaga poświęcona innym, czynniki poznawcze, strategie rozwiązywania problemów oraz autoprezentacja (Argyle 1998, s. 82–88; 2001, s. 133). Z ujęciem tym koresponduje koncepcja Anny Matczak, która kompetencje społeczne rozumie jako zbiór elementarnych i równorzędnych umiejętności, które warunkują efektywność regulacji emocjonalnej i radzenia sobie w różnego rodzaju sytuacjach społecznych. Autorka w swoim ujęciu wyróżnia trzy typy sytuacji społecznych wymagających wykorzystania kompetencji społecznych: intymne, ekspozycji społecznej oraz związane z asertywnością. Sytuacje intymne definiuje jako bliskie kontakty interpersonalne wymagające zaufania, udzielania wsparcia, przywiązania, wzajemnej zależności. Sytuacje ekspozycji społecznej to sytuacje, w których człowiek jest obiektem uwagi lub oceny ze strony innych osób. Z kolei sytuacje wymagające asertywności dotyczą działań zgodnych z własnym interesem bez niepotrzebnego lęku, a zarazem bez naruszania praw innych ludzi (Matczak, 2005).

Inny badacz traktując o kompetencjach społecznych, wiąże je ściśle ze sferą emocjonalną. D. Goleman (1999) podkreśla, że składają się na nie zdolności, wyrażone takimi umiejętnościami jak: 1) zdolność empatii; zrozumienie innych, chęć udzielania wsparcia, docenianie i wspieranie różnorodności oraz 2) zdolności społeczne; wpływanie na innych, porozumiewanie się, łagodzenie konfliktów, współpraca dla osiągnięcia wspólnych celów, tworzenie i podtrzymywanie więzi oraz inspirowanie innych.

Trening jako warunek rozwijania kompetencji społecznych

U podstaw uczenia się, rozwijania i wykorzystywania kompetencji społecznych leży osobowość – to głównie ona decyduje o tym, w jakie sytuacje dana osoba się zaangażuje, w jaki sposób je postrzega, jak się w nich zachowa, oraz o tym w jakim kierunku i jak je przekształci (Frost, 2003). Autorzy dlatego wśród dyspozycji wewnętrznych (intrapSYchicznych), mających związek z kompetencjami społecznymi, wymieniają: zdolność poznawczą (inteligencję), wiedzę, doświadczenie oraz cechy osobowości (Argyle 1998; Jakubowska, 1996; Matczak, 2001; Smółka, 2016). Przegląd dotychczas przeprowadzonych badań empirycznych nad kompetencjami społecznymi wskazuje na silne korelacje z takimi cechami jak: neurotyzm, ekstrawersja, samoocena oraz poczucie kontroli. Sam potencjał, czyli odpowiednie cechy osobowości i wiedzy społecznej nie gwarantuje jednak umiejętności jego przełożenia na kompetentne społecznie zachowania (Hubbard, Coie, 2001). Tym, co umożliwi ten transfer jest trening społeczny. W literaturze rozróżnia się dwa rodzaje treningu – naturalny i laboratoryjny. Naturalnemu treningowi społecznemu podlega człowiek podczas codziennych kontaktów z innymi ludźmi w rzeczywistych sytuacjach społecznych. Stanowi źródło cennych doświadczeń, sprzyja gromadzeniu wiedzy. Jest o tyle skuteczny, o ile spełnia takie warunki jak: dostęp do informacji zwrotnej, możliwość wykorzystania jej w praktyce oraz pobudzanie do refleksyjności nad podejmowanym działaniem. Zaletą naturalnego treningu społecznego jest brak konieczności przełożenia nabytych umiejętności z sytuacji symulacyjnych na rzeczywiste (Martowska, 2012, s. 25–26).

Trening społeczny może również przebiegać w sposób bardziej zorganizowany – „laboratoryjny” – realizowany jest wtedy w formie oddziaływań szkoleniowych i terapeutycznych. Ich celem jest wtedy optymalizacja zachowań społecznych, nabywanie i podnoszenie konkretnych umiejętności (np. takich jak nadawanie i odbieranie komunikatów niewerbalnych, rozwijanie umiejętności autoprezentacji, nawiązywanie rozmowy, kształtowanie zachowań asertywnych, udzielanie konstruktywnych informacji zwrotnych, wzmacnianie) lub korygowanie nieprawidłowych nawyków (takich jak agresywny ton, nadmierne potakiwanie, niepotrzebne usprawiedliwianie się) (za: Martowska, 2012, s. 26).

Efektywność laboratoryjnego treningu umiejętności społecznych potwierdzają badania wdrożeniowe przeprowadzone przez P. Smółkę. Autor rozwijał umiejętność radzenia sobie w sytuacjach ekspozycji społecznej wśród introwertyków (Smółka, 2007). Już po krótkich oddziaływaniach introwertycy radzili sobie równie dobrze jak ekstrawertycy. Badania autorstwa Vahedi i in. (2007) wykazały, że trening społeczny typu laboratoryjnego był efektywniejszy niż uczenie się drogą naturalną. Rozpoznawalny na świecie program Aggression Replacement Training (ART) doczekał się licznych implikacji w wielu krajach, również w Polsce. Analizy skuteczności ART wykazały przydatność w podnoszeniu poziomu umiejętności społecznych wśród dzieci

i młodzieży, obniżeniu ryzyka przestępczości, poziomu złości i impulsywnych zachowań (Kaya, Buzlu, 2016, s. 729–735). Skuteczność treningu laboratoryjnego potwierdzają również metaanalizy autorstwa Wilsona i Lipseya (2005). Przeprowadzone oddziaływania w grupie 8–10-letnich dzieci pozwoliły na wygaszenie zachowań o charakterze agresji słownej i fizycznej.

W literaturze przedmiotu odnaleźć można również wyniki badań wdrożeniowych, które wskazują, że laboratoryjne treningi rozwoju kompetencji społecznych mają ograniczone oddziaływanie (Sukhodolsky i in., 2016, s. 4; Espelage, 2013, s. 180–186). Nie należy zatem traktować treningów laboratoryjnych jako metod uniwersalnych i zawsze skutecznych. Tym bardziej, gdy uwarunkowań rozwoju kompetencji społecznych jest tak wiele. Poza wymienionymi już cechami osobowości należy uwzględnić np. rodzaj problemów w socjalizacji, skład grupy (homogeniczność vs. heterogeniczność), historię doświadczeń życiowych, wiek życia, poziom kompetencji komunikacyjnych, motywację uczestników, czas trwania treningu i liczbę spotkań, osobowość i kompetencje trenera, kontekst społeczny treningu i wiele innych. (Wojnarska, 2019, s. 108–110).

Założenia metodologiczne badań własnych

Przedmiotem badań uczyniono kompetencje społeczne studentów pedagogiki. Celem przeprowadzonych badań było zweryfikowanie, w jakim stopniu podejmowane przez studentów pedagogiki aktywności realizowane w ramach międzynarodowego projektu różnicują poziom ich kompetencji społecznych. W związku z tym sformułowane zostały następujące problemy i hipotezy badawcze:

Problem główny:

1. Jak istotne są różnice w poziomie kompetencji społecznych studentek przed rozpoczęciem i po zakończeniu projektu?

Hipoteza ogólna:

H1. Prawdopodobnie różnie w poziomie kompetencji społecznych studentów przed rozpoczęciem i po zakończeniu projektu będą istotne statystycznie.

Problemy szczegółowe:

1a. Jakie są różnice w poziomie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach intymnych studentek przed i po zakończeniu projektu?

1b. Jakie są różnice w poziomie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach ekspozycji społecznej studentek przed i po zakończeniu projektu?

1c. Jakie są różnice w poziomie asertywności studentek przed i po zakończeniu projektu?

Hipotezy szczegółowe:

Ha1. Zakłada się, że poziom kompetencji społecznych w sytuacjach intymnych studentek po zakończeniu projektu będzie wyższy niż przed jego rozpoczęciem.

Hb2. Zakłada się, że poziom umiejętności radzenia sobie w sytuacjach ekspozycji społecznej studentek biorących udział w projekcie będzie wyższy niż przed jego rozpoczęciem.

Hc3. Zakłada się, że poziom asertywności studentek biorących udział w projekcie będzie wyższy niż przed jego rozpoczęciem.

Zastosowana metoda i narzędzia badawcze

W przeprowadzonych badaniach posłużono się techniką ankiety. Narzędziem zastosowanym w badaniach był *Kwestionariusz kompetencji społecznych* (KKS) autorstwa A. Matczak. Narzędzie to jest samoopisowym kwestionariuszem do pomiaru kompetencji społecznych dzięki 90 pozycjom w tym narzędziu można określić różne czynności lub zadania o charakterze społecznym. Zadaniem respondenta jest ocena swoich umiejętności na czterostopniowej skali: *zdecydowanie dobrze, nieźle, raczej słabo i zdecydowanie słabo*. Diagnostyczne pozycje kwestionariusza składają się na trzy skale szczegółowe: KKS-I – kompetencje warunkujące efektywność zachowań w sytuacjach intymnych (wymagających bliskich kontaktów emocjonalnych), KKS-ES – kompetencje warunkujące efektywność zachowań w sytuacjach wymagających ekspozycji społecznej, KKS-A – kompetencje warunkujące efektywność zachowań w sytuacjach wymagających asertywności (Martowska, 2012, s. 89).

Do analizy statystycznej wyników w zakresie poszczególnych zmiennych pomiędzy dwiema grupami badanych zastosowano test parametryczny (t-Studenta) oraz test znaków rangowych Wilcoxon.

Organizacja i przebieg badań

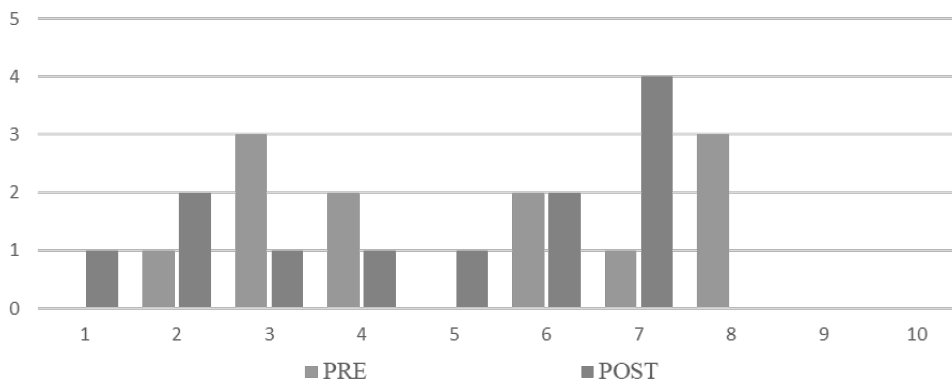
Pomiar początkowy kompetencji społecznych przeprowadzono w listopadzie 2020 roku wśród 12 studentek studiujących kierunek pedagogika opiekuńczo-resocjalizacyjna na 2. roku stacjonarnych studiów licencjackich. Średni wiek badanych wynosił 20 lat. Drugiego pomiaru (ewaluacyjnego) dokonano w październiku 2021 roku, kiedy to powtórnie 12 studentek zostało poddanych badaniu tym samym narzędziem autorstwa A. Matczak. Badania zostały przeprowadzone w Instytucie Pedagogiki z zachowaniem zasad dotyczących reżimu sanitarnego wywołanego pandemią. Studentki otrzymały przygotowane wcześniej kwestionariusze ankiet i z zachowaniem zasady poufności odpowiedziały na 90 pytań. Z uwagi na sytuację związaną z pandemią, studenci z Niemiec nie mogli uczestniczyć w organizowanych przez grupę z Polski

zajęciach. Badaniami ewaluacyjnymi objęto zatem tylko grupę studentów Uniwersytetu Szczecińskiego.

Pomiędzy pomiarami, tj. od 30 listopada 2020 roku do 29 października 2021 roku studentki pedagogiki uczestniczyły w międzynarodowym; polsko-niemieckim projekcie dydaktycznym – *Kryzys jako wyzwanie – strategie kształcenia do radzenia sobie w transgranicznej edukacji nauczycieli jako wkład w stabilizację sytuacji w Regionie*. Przedsięwzięcie sfinansowano z funduszy Programu Współpracy Transgranicznej Polska (Województwo Zachodniopomorskie) – Maklemburgia Pomorze Zachodnie/Brandenburgia. Program skierowany został do 12 uczestniczek z Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Szczecińskiego oraz 12 studentów z Uniwersytetu z Greifswaldu. Jednym z przyjętych w programie celów był rozwój kompetencji społecznych i inteligencji emocjonalnej uczestników. W programie uwzględniono następujące aktywności: 8-dniowe warsztaty z profesjonalnym artystą Matthiasem Schönijahn z Berlina – „Listening in a Forest of Crisis” (realizowane w formie zdalnej za pomocą platformy MS Teams), podczas których studenci studiowali filozoficzne teksty na temat kryzysu, przygotowywali artystyczne, krótkometrażowe filmy na temat pandemii, byli uczestnikami międzynarodowej konferencji *Crisis as a Challenge. Challenge of a Crisis*, podczas której prezentowali swoje prace i przemyślenia. Studentom z Polski zaproponowano ponadto: laboratoria fotograficzne, warsztaty plastyczne, zajęcia z hipoterapii w spółdzielni socjalnej, warsztaty rozwijające kompetencje społeczne i inteligencję emocjonalną, warsztaty z pracy z ciałem, zajęcia mające na celu budowanie strategii radzenia sobie w sytuacji kryzysu oraz organizowanie form konstruktywnie spędzanego czasu wolnego (realizowane w sposób hybrydowy; część stacjonarnie, część w formie zdalnej). Spotkania z grupą z Polski odbywały się co tydzień przez 9 miesięcy i prowadzone były przez czterech nauczycieli z Instytutu Pedagogiki.

Ewaluacja poziomu kompetencji społecznych – rezultaty przeprowadzonych badań

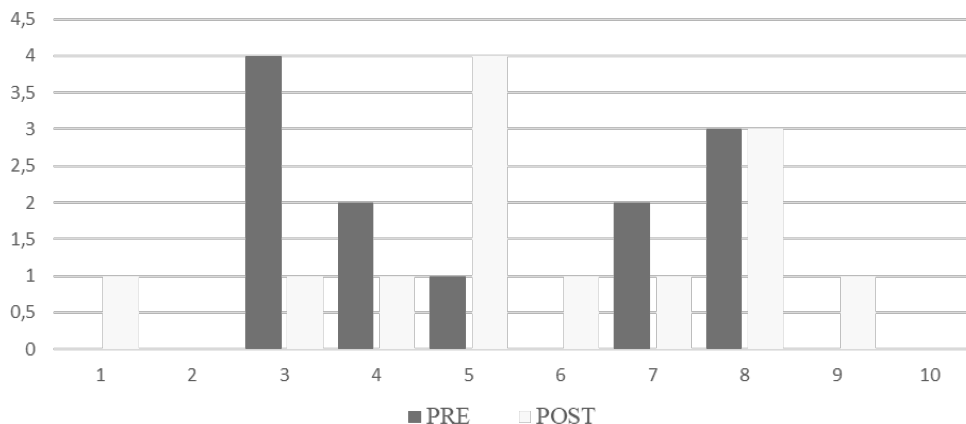
Zestawienie wyników poziomu kompetencji społecznych w sytuacjach intymnych ukazuje, że nastąpił nieistotny statystycznie spadek oceny tej umiejętności (PRE Me = 5,17; POST Me = 4,75). Test znaków rangowanych Wilcoxon'a wyniósł: $Z = -1,22$; $p = 0,26$. Można zatem przyjąć, że oferowane w międzynarodowym projekcie oddziaływanie nie przyczyniły się do wzrostu kompetencji nawiązywania bliższego kontaktu z innymi opartego na zaufaniu.

Wykres. 1 Poziom kompetencji społecznych w sytuacjach intymnych polskich studentów uczestniczących w projekcie

Źródło: badania własne.

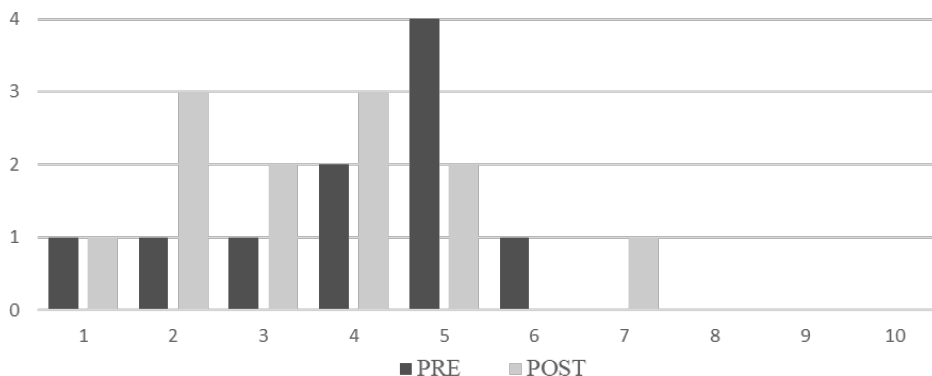
Analiza danych zaprezentowanych na wykresie 2 wskazuje, że nastąpił nieistotny statystycznie wzrost poziomu kompetencji społecznych w sytuacjach ekspozycji społecznej wśród badanych studentek (PRE Me = 5,25; POST Me = 5,42). Test znaków rangowanych Wilcoxon: $Z = -0,35$; $p = 0,73$. Oznacza to, że podejmowane wobec uczestników projektu z Polski oddziaływania nie przyczyniły się również w znaczący sposób do podniesienia kompetencji społecznych badanych w zakresie ekspozycji społecznej.

Wykres 2. Ekspozycja społeczna polskich studentów uczestniczących w projekcie

Źródło: badania własne.

Z przeprowadzonych badań wynika, że w badanej grupie nastąpiło obniżenie poziomu kompetencji społecznych w zakresie asertywności. Odnotowane zmiany nie są jednak istotne statystycznie (PRE Me = 4,17; POST Me = 3,50). Test znaków rangowanych Wilcoxon: $Z = -1,26$; $p = 0,23$. Pozwala to na stwierdzenie, że w wyniku podejmowanych oddziaływań nie nastąpiła wystarczająco istotna/znacząca zmiana w zakresie asertywności.

Wykres 3. Asertywność w grupie polskich studentów uczestniczących w projekcie

Źródło: badania własne.

Dyskusja nad wynikami przeprowadzonych badań

Większość badanych zadeklarowała niski i przeciętny poziom kompetencji społecznych w sytuacjach intymnych, ekspozycji społecznej i asertywności zarówno przed, jak i po zakończonym projekcie. Uzyskane w przeprowadzonych badaniach wyniki potwierdzają rezultaty innych badań, które wskazują, że studentów kierunków pedagogicznych charakteryzuje przeważnie niski i przeciętny poziom kompetencji społecznych. Tendencja ta zgodna jest z wynikami badań J. Bąbki, wykazującymi przeciętny poziom umiejętności społecznych zarówno w sytuacjach bliskiego kontaktu, ekspozycji społecznej, jak i asertywności wśród studentów studiów II stopnia z kierunku pedagogika (Bąbka, 2020, s. 67). Podobne rezultaty uzyskała w swoich badaniach J. Wierzejska (2015), z których wynika, że większość studentów pedagogiki ma niski (43,2%) lub przeciętny (51,5%) poziom kompetencji społecznych. Jedynie 5,3% studentów wyróżniało się swoimi kompetencjami na poziomie wysokim. Wysoki, w przeważającym zakresie poziom kompetencji społecznych młodzieży akademickiej

odnotowała natomiast w swoich badaniach A. Wojnarska (2008). Przeprowadzone przez autorkę badania dotyczyły pedagogów resocjalizacyjnych, którzy jednocześnie wykazują poważne deficyty empatii emocjonalnej.

Należy również przyjąć, że podejmowane w ramach międzynarodowego projektu oddziaływania nie przyczyniły się do wzrostu kompetencji społecznych studentek pedagogiki, biorących w nim udział. Wynikać to może najprawdopodobniej z utrudnionego transferu wyuczonych umiejętności do naturalnych sytuacji społecznych (Martowska, 2012) spowodowanego pandemią Covid-19. Można również przyjąć, że podejmowane wobec studentek oddziaływania były w niewystarczającym stopniu dopasowane do ich indywidualnych potrzeb i cech osobowości. Wątpliwości budzi również gotowość i motywacja studentek do rozwijania swoich kompetencji społecznych na wyższym poziomie. Badania przeprowadzone przez G. Saneckiego wskazują bowiem, że studentów pedagogiki w dużym stopniu zadawała przeciętny poziom ich kompetencji społecznych (Sanecki, 2013, s. 80). Deficyty w zakresie kompetencji społecznych nauczycieli mogą wynikać z marginalizowania potrzeby ich rozwijania w procesie kształcenia akademickiego (Twardowska-Staszek, Alberska, 2020, s. 126; Piorunek, Werner, 2017, s. 139–141; Hłobił, 2021, s. 49).

Wnioski z przeprowadzonych badań

Od studentów pedagogiki oczekuje się wysokich umiejętności interpersonalnych pomocnych w budowaniu wartościowych relacji z podopiecznymi, wychowankami i ich bliskimi, odnajdywania się w różnych sytuacjach społecznych, nierzadko wymagających umiejętności radzenia sobie ze stresem, np. w sytuacjach ekspozycji społecznej. Na uczelniach wyższych jednym z celów kształcenia wynikającym z Krajowych Ram Kwalifikacji jest kształtowanie kompetencji społecznych. Niestety w polskiej literaturze brakuje pogłębionych i systematycznie prowadzonych badań naukowych na temat rodzaju i zakresu kompetencji społecznych młodzieży akademickiej (Jagiello-Rusilowski, Solarczyk-Szewc, 2013). Mimo to już fragmentaryczne doniesienia z przeprowadzonych badań wskazują, że studenci przejawiają duże trudności w nawiązywaniu bliskich i trwałych relacji, tzn. takich, które wymagają werbalnej i niewerbalnej komunikacji oraz zaufania (Bobrowska-Jabłońska, 2003).

W związku z otrzymanymi wynikami badań i doniesieniami literatury przedmiotu uzasadniony staje się postulat, by kompetencje społeczne studentów pedagogiki uczynić przedmiotem szczególnej uwagi, tak aby finalnie ci, którzy zdecydują się po ukończeniu studiów na pracę wychowawczą byli lepiej przygotowani do czekających ich wyzwań związanych z tworzeniem satysfakcjonujących relacji z innymi.

Bibliografia

- Argyle, M. (2001). *Psychologia stosunków międzyludzkich*. Tłum. W. Domachowski. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Argyle, M. (1998). *Psychologia stosunków międzyludzkich*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Bąbka, J. (2020). O potrzebie zmian w zakresie kształtowania kompetencji społecznych studentów pedagogiki. *Rocznik Lubuski*, 1 (46), 63–74.
- Bobrowska-Jabłońska, K. (2003). Znaczenie inteligencji emocjonalnej i kompetencji społecznych w kształceniu w SGH – raport z badań. *E-mentor*, 2. Pobrane z: <https://www.e-mentor.edu.pl/artukul/index/numer/2/id/17> (10.07.2022).
- Espelage, D.L., Low, S., Polanin, J.R., Brown, E.C. (2013). The impact of a middle school program to reduce aggression, victimization, and sexual violence. *Journal of Adolescent Health*, 53 (2), 180–186.
- Frost, D.E. (2003). The Psychological Assessment of emotional intelligence. W: J.C. Thomas, M. Hersen, (red.), *Comprehensive handbook of Psychological Assessment* (s. 203–215). New Jersey: Jon Wiley and Sons Inc.
- Goleman, D. (1999). *Inteligencja emocjonalna w praktyce*. Tłum. A. Jankowski. Poznań: Media Rodzina.
- Hłobił, A. (2021). Kompetencje społeczne podstawą potencjału zawodowego nauczycieli. *Disputationes Scientifcae Universitatis Catholicae in Ružomberok*, 3, 41–50. Pobrane z: social-competences-as-the-basis-of-teachers-professional-potential_Content_File-PDF.pdf (ceeol.com) (12.07.2022).
- Hubbard, J.A., Coie, J.D. (2001). *Emotional correlates of social competence in children's peer relationship*. Pobrane z: www.udel.edu/psych/fingerle/article1.html (11.07.2022).
- Jagiello-Rusiłowski, A. Solarczyk-Szewc, H. (2013). Kwerenda badań nas kompetencjami społecznymi w kontekście edukacji akademickiej w Polsce i na świecie. *Przegląd Badań Edukacyjnych*, 2 (17), 27–50.
- Kaya, F., Buzlu, S. (2016). Effects of Aggression Replacement Training on problem solving, anger and aggressive behaviour among adolescents with criminal attempts in Turkey: A quasi-experimental study. *Archives of Psychiatric Nursing*, 30 (6), 729–735.
- Martowska, K. (2012). *Psychologiczne uwarunkowania kompetencji społecznych*. Warszawa: Liberi Liberi.
- Mascovici, S. (red.) (1998). *Zdolności społeczne, Psychologia społeczna w relacji Ja – Inni*. Tłum. M. Cielecki. Warszawa: WSiP.
- Matczak, A. (2001). *Kwestionariusz Kompetencji Społecznych. Podręcznik*. Warszawa: Pracownia Testów Psychologicznych PTP.
- Matczak, A. (2005). *Uwarunkowania inteligencji emocjonalnej i kompetencji społecznych-emocjonalnych. Raport końcowy z realizacji projektu 2 H01 F 062 23 w latach 2002–2005*. Warszawa, tekst niepublikowany.

- Piorunek, M., Werner I. (2017). Kompetencje społeczne nauczycieli – diagnoza i pomocowe implikacje. *Studia Edukacyjne*, 44, 121–142.
- Sanecki, G. (2013). Postrzeganie własnych kompetencji zawodowych przez studentów pedagogiki UMCS. *Rocznik Andragogiczny*, 20, 75–90.
- Smółka, P. (2016). *Osobowościowe uwarunkowania efektywnego funkcjonowania w sytuacjach społecznej ekspozycji*. Niepublikowana rozprawa doktorska. Warszawa: Wydział Psychologii, Uniwersytet Warszawski.
- Sukhodolsky, D.G., Smith, S.D., McCauley, S.A., Ibrahim, K., Piasecka, J.B. (2016). Behavioral Interventions for Anger, Irritability, and Aggression in Children and Adolescents. *J Child Adolescent Psychopharmacol*, 26 (1), 58–64.
- Twardowska-Staszek, E., Alberska, M. (2020). Inteligencja emocjonalna i kompetencje społeczne nauczycieli szkół specjalnych. *Studia Paedagogica Ignatiana*, 4, 111–134. Pobrane z: [emotional-intelligence-and-social-competences-of-special-school-teachers_Content File-PDF.pdf \(ceeol.com\)](https://www.ceeol.com/content/File-PDF.pdf) (12.07.2022).
- Vahedi, S., Fathiazar, E., Hosseini-Nasab, D., Moghaddam, M., Kiani, A. (2007). The Effect of Social Skills Training on Decreasing the Aggression of Pre-school Children. *Iranian J Psychiatric*, 2 (3), 108–114.
- Wierzejska, J. (2015). Kompetencje społeczne absolwentów studiów pedagogicznych. W: K. Denek, A. Kamińska, P. Oleśniewicz (red.), *Edukacja jutra. Kształcenie osób dorosłych. Aktywność w życiu zawodowym*. Sosnowiec: Oficyna Wydawnicza Humanitas.
- Wilson, S., Lipsey, M. (2005). *The Effects of School-based Social Information Processing Interventions on Aggressive Behavior*. 5. Vanderbilt University.
- Wojnarska, A. (2008). Kompetencje społeczne studentów resocjalizacji. W: Z. Palak, A. Bujnowska (red.), *Kompetencje pedagoga specjalnego. Aktualne wyzwania teorii i praktyki*. Lublin: Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- Wojnarska, A. (2019). Uwarunkowania efektywności treningów umiejętności społecznych. *Edukacja – Technika – Informatyka*, 1 (27), 105–112.

Streszczenie

Celem zaprezentowanych w artykule badań było ustalenie w jakim stopniu podejmowane przez studentów pedagogiki aktywności realizowane w ramach międzynarodowego projektu różnicowały poziom ich kompetencji społecznych. Badania przeprowadzono metodą sondażu diagnostycznego z zastosowaniem wystandaryzowanego narzędzia autorstwa A. Matczak – *Kwestionariusz Kompetencji Społecznych*. Pierwszy pomiar kompetencji społecznych studentów pedagogiki, biorących udział w projekcie, przeprowadzono w listopadzie 2020 roku w grupie 12 studentek, studiujących na II roku pedagogiki, specjalności: opiekuńczo-resocjalizacyjna. Badania ewaluacyjne odbyły się w październiku 2021 roku, tj. po roku podejmowania przez badane różnorodnych aktywności społecznych. Projekt – „Kryzys jako wyzwanie – strategię kształcenia do radzenia sobie w transgranicznej edukacji

nauczycieli jako wkład w stabilizację sytuacji w Regionie” realizowany był we współpracy z Uniwersytetem w Greifswaldzie i obejmował różnego rodzaju warsztaty i zajęcia, np. hipoterapię, zajęcia rozwijające inteligencję emocjonalną, warsztaty radzenia sobie w kryzysie, laboratoria z fotografii, zajęcia plastyczne i wiele innych. Należy zwrócić jednak uwagę, że cały program projektu realizowany był w czasach kryzysu, pandemii Covid-19, kiedy to edukacja na uczelniach wyższych odbywała się w sposób zdalny a kontakt z drugim człowiekiem był utrudniony.

Uzyskane wyniki wskazują, że zmiany w poziomie kompetencji społecznych studentek biorących udział w projekcie są nieistotne statystycznie. Podejmowane wobec uczestniczek oddziaływania nie przyczyniły się do rozwoju ich kompetencji społecznych.

Słowa kluczowe: kompetencje społeczne, studenci pedagogiki, współpraca międzynarodowa